

şeriatı ve türkiye'nin 40. yılı

(asimilasyon, tarihi kesinti ve elitist aydınlar)

İRFAN İMAMOĞLU

(Batı emperyalizminin sömürü ve asimilasyon politikalarının ağılarına takılarak kendi toplumunun kültür ve değerlerine yabancılaşan yerli elitlerin modern-mistisizmini masaya yatıran Şeriatı, üçüncü dünya aydınının entelektüel olmakla birlikte aydın olmadığı, ama aydın olma hülyalarıyla aydın alinasyonu yaşadığını, aslında geri kalmışlık görüntüsünden dolayı küçümsediği avamın aydınlığını yakalayamadığını dile getirmektedir. Bu tür sebeplerle halkını kalkındırmak isterken asimile ettiğini, toplumun tarihî vicdanını yok ederek tarihî sürekliliğini kesintiye uğrattığını, sözün tarih ve coğrafyasını göz ardı ederek sosyalizm, nasyonalizm ve hümanizm gibi Batılı değerleri mutlaklaştırdığını, dolayısıyla Batıda gelişmenin ifadesi olan kavramları Doğuda sömürü aracı haline getirdiğini ortaya koymaktadır. Şeriatı, 1960'ların başında yolu Türkiye'ye uğradığı zaman Türk ordusunun 40. kuruluş yıldönü-

mü törenlerini izlediğinde yaşadığı şaşkınlığı kendine has dramatik üslubuyla anlatmaktadır. Yaşanan sürece denk düşen bize özgü bu anekdotu, konunun müsebbibi olan aydın-elitin misyonunu irdelemesi itibarıyla iktibas ederek okurla paylaşmak istedik. Dahası, Şeriatî'nin bir İranlı olarak Osmanlıya bakışındaki objektif tutum, bir Müslümanın nasyonalizmi, sosyalizmi, hümanizmi aşan bakış açısını örneklemesi bakımından da çarpıcı bir örnektir. Şeriatî'nin konuyla ilgili söylediklerinin aşağıdaki alıntılardan ibaret olmaması ve iktibasların farklı bölümlerden yapılması nedeniyle bir takım kopukluklar hissedilse de duygu yüklü düşüncelerini hatırlatmak açısından bunun yararlı olacağını umuyoruz.]

Asimilasyon

Daha önce asil geçmiş, kök ve değerlere, kendinden kaynaklı anlamlı heyecana, kendini yaratma ve manevî zenginliğe sahip olanlar; bugün Avrupa ile olan ilişkilerinde hep onun tarzını taklit etmekten dolayı kendi varlıklarını hissedemeyecek derecede yoksullaşmışlardır. Eğer onlardan taklid, gösteriş ve özentî nitelikleri alınır, mahiyetten yoksun bir varlık haline gelirler. Bu durumda olmalarına rağmen kendilerini 'uygar' diye adlandırır. Çünkü Avrupalı işe, bütün kültürünü yok edip gömmek ve değerlerini inkar etmekle başlamıştır. Bu yokluk ve inkar arasında seyreden uygarlık ve kültürün aslı, esası şudur: Avrupa maskesini takmak! Kuşkusuz bu bay ve bayanlar madem Avrupalıya benzemeye özen gösteriyorlar, öyleyse kendilerini 'uygar' hissedebilirler! Ama Avrupalı onu asla bu isim ve biçim ile tanımaz. Onu uygar değil, bilakis "asimile" diye isimlendirir. 'Asimilasyon' ise benzemeye çalışma eylemidir. Yani Avrupalı olmayıp kendini Avrupalıya benzetme çabası. Öte yandan Avrupalı ve Avrupalı olmayan arasındaki ilişkinin mevcut diyalektiğinde bu

terimi, Peygamber'in şu derin anlamlı hadisinde hayretle gördüm:

"Men teşebbehe bikavmin fehuve minhum"
(Her kim bir kavme benzerse, o da onlardandır.)

Yani her kim kendini bir başka kavme benzerirse, artık o, kendi toplumuna değil, benzemeye çalıştığı kavme bağlıdır; kendi kökünden kopmuş, kendine yabancılaşmış ve başkasının aynası olmuştur. İşte 'asimile' hem lafız, hem de mânâ olarak Peygamber'in (s.a.v.) kullandığı 'müteşebbih' kavramıdır.

Kendini başkasına benzeten herkes, kendinden kaçır, kendinden uzaklaşır, kendine yabancılaşır, aceleci ve ısrarlı bir tavırla kendini inkar eder. Tarihî ve toplumsal fitratını, sosyal ve kültürel içeriğini, değer yargılarını ketmederek kendini hor görmeye başlar. Kendi benliğinden kaçarak bir yabancıncının

Avrupa maskesini takmak! Kuşkusuz bu bay ve bayanlar madem Avrupalıya benzemeye özen gösteriyorlar, öyleyse kendilerini 'uygar' hissedebilirler! Ama Avrupalı onu asla bu isim ve biçim ile tanımaz. Onu uygar değil, bilakis "asimile" diye isimlendirir.

eteğine doğru koşuşturur. O yabancıncının, kemal, yücelik ve üstünlüğünde "beka"ya ulaşmak için kendisinin "fena"sına çabalar. Avrupalı karşısında aşağılık kompleksi hissederek. Her sarı saçlı ve mavi gözlüyü kendisiyle aynı toprakta doğanlardan daha üstün ve daha güzel bulur. O yabancıncının sözünü, konuşmasını hitabetin zirvesi olarak telakki eder. Onunla arkadaşlık etmekten kıvanç duyar, ona öykünmeyi kendi olgunluğu ve onun sözünü aktarmayı da kendi bilim ve fazileti sayar. Ona karşı kendi din, gelenek ve

değerlerini aşığılarken, kendisinin, 'ben istisnayım' diyerek toplumundan bir 'istisna' olduğunu Batılıya anlatmak ister. Yani o, "Ben onlardan uzağım, onlardan kopuk ve onlara yabancıyım. Size benzemekteyim, sizin gibi görüyor, duyumsuyor ve yaşıyorum, sizin gibiyim." diyor. Toplumumuzda kim böyledir ve kimler böyledirler?.. (Ali Şeriatî, *Öze Dönüş*, s. 125-127, Fecr yay. Ank. 2007)

Tarihî Kesinti İnsan nedir?

Kuşkusuz bu sorunun cevabı, inandığımız bilimsel ve felsefî ekole bağlı olarak farklı olacaktır. Fakat inandığımız ekol, her ne olursa olsun, ister din, hümanizm, materyalizm, existansiyalizm, isterse felsefî radikalizm, individüalizm veya sosyalizm olsun, her hâlükarda ister istemez insanda şu özelliklerin varlığını kabul ederiz: İnsan bir tarih ürünüdür. Her ne kadar tarihselcilik teorisini çok mübalağalı kabul etsek bile dünya kültüründe derin etkisi olan şahsiyet ve dehaların, etkinlik özellikleri istisna tutulmak kaydıyla,

Vurgulanmalıdır ki emperyalizmin, özellikle zengin bir tarihsel birikim ve uygarlık geçmişine sahip köklü toplumlarda yaptığı ilk iş, mevcut nesli tarihinden koparmak olmuştur. Emperyalizm bu işte o kadar başarılı oldu ki bu tip toplumların modernleri geçmişle tüm ilişkilerini kestiler ve onu tanımadılar.

kitlelerin geneli, bu toplumun sosyal vicdanı; gelenekleri, dünya görüşleri, ruhsal karakterleri ve bireyi toplumda var eden diğer tüm özellikleri, tarihin etkisi ile oluşmuştur. Schandel'in deyişiyle: "Bir bireyin eğitimi, ömrü boyunca aldığı değil, tarihî boyunca aldığıdır." Her insan bireyinin gerçek ömrü tarihidir. Gerçek olan, yaşadığı yıllardan olu-

şan ömrü değildir. Bireyin ömrünün tespiti; tarihin "onu oluşturduğu" sürenin uzunluğuna, tarihin birikim olarak sağladığı mayalara, karakteristik yapıları bireye emanet edişin başladığı, yani onun toplum oluşa başlama süresinin uzunluğuna bağlıdır. Herkesin insanî kişiliği, tarihinden aldığı karakter ve özellikler topluluğudur. İnsan, doğum gününden itibaren büyümeye başlayan bir ağaç değildir. Bilakis insan, tarihinin derinliklerine kök salmış ve ta ölüm anına kadar daima ondan beslenen bir ağaçtır.

Vurgulanmalıdır ki emperyalizmin, özellikle zengin bir tarihsel birikim ve uygarlık geçmişine sahip köklü toplumlarda yaptığı ilk iş, mevcut nesli tarihinden koparmak olmuştur. Emperyalizm bu işte o kadar başarılı oldu ki bu tip toplumların modernleri geçmişle tüm ilişkilerini kestiler ve onu tanımadılar. Geçmiş, köhnemiş, çökmüş müphem bir antika olmanın ötesinde de algılamadılar. Geçmişte bir şey yok, geçmiş hatırlamayı kabir kazıcılık, ölümlerin gıybetini yapmak, örtülmüş hurafeleri orta yere getirmek, geçmişe değer vermeyi "irtica", yani gelecekte geçmişe dönüş olarak algılamak! Öte yandan sömürgeciler, tüm inanç ve aşkılarıyla geçmiş eserlerini diriltmeye, korumaya ve tanıtmaya özen gösterdiler. Hatta Napolyon Bonaparte'nin sevgilisinin külotunu bile müzede sergilediler. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Avrupa şehirleri bombalanırken tarihî miraslarını, can ve mallarını feda etme pahasına korudular. Tarihî yadigarlarını top ve uçak bombaları altında müzelerden dağlardaki sığınaklara taşıdılar. Batılı araştırmacı ve bilimci, Sus, Baalbek, Mezopotamya, Arabistan, Mısır, Yemen, Afrika, Asya, Türkistan ve Çin'de, dünyanın tüm uzak ve yakın noktalarında tarihî eserleri çıkartmak, meçhul çizgileri ve tarihteki ulusların kişiliğini aydınlat-

mak için bir hayat harcadılar. Hem de bir de-
ğil, peş peşe iki-üç nesilleri yaşamlarını bu
uzak harabelerde geçirdi. Bizim Batıcı yeni-
likçilerimize, emperyalizmin asimile ettiği
dehalarımıza(!) gelince: Onlara bu eskilerin
kokusu geldi mi, hemen baygınlık geçiriveri-
yorlar. Neymiş efendim? Bu eserlerin uğur-
suz olduğunu; bizi geri bırakıp çökerttiğini
ne zaman öğrenecekmiz? Kendi soy ve ta-
rihlerinden o kadar bıkmışlar ki onlara bu iki
şeyi hatırlatan her şey nefretle düşmanlık
beslerler. Kendilerine hakaret telakki ettik-
leri bu tür meseleler onlara hatırlatılırsa,
onu ortadan kaldırıp inkar etmeye çalışırlar.
Tarihi de geleceği nakzeden boyut, ilerleme-
ye ve gelişime zıt etken olarak görürler. (Öze
Dönüş, s. 136-138)

Tarihî Vicdan

"Tarihî Vicdan", uygar bir ruha özgüdür.
Medfun asırları, nesilleri ve devamlı bir geç-
miş hikaye eden bu eserleri korumak, ihya
etmek ve tanımak, sadece duygusal ve sa-
natsal bir değer taşımaz, aynı zamanda ta-
rihsel akışın, kültürel bağlılığın ve ulusal ru-
hun devamını sağlar. Tarihsel süreklilik,
mevcut kuşağın, şahsiyetini bulduğu geç-
mişle bağını kurar. Emperyalizm, çok kar-
maşık ve çok derin sosyolojik ve bilimsel
gayretler içine girmiştir. Bu gayretlerle, uy-
gar İslam, Hint ve Çin ülkelerindeki kendi
'sözde uygar'larını öyle 'yetistirme'ye çalıştı-
lar ki o uygar(!)lar, ilerleme ve modernleş-
meyi kendi gelenek ve tarihlerine zıt bilsin,
realizm ve ilerlilik adına geçmişi yok saysın
ve tarihlerini mahvetsin ve kin ve nefretle
kendi geçmişlerinden kaçınsınlar. Çünkü,
geçmişe kin ve nefretle yaklaşmak, çağdaş-
lığın ve yeni düşünmenin göstergesidir!

İsviçre'den İran'a dönüyordum; yoldaşım, İz-
mirli Türk bir öğrenciydi, İsviçre'de eğitim
görmüş (!) bir ziraat mühendisiydi. Benim

**Kendi sözde uygarlarını öyle yetistirmeye
çalıştılar ki o uygar(!)lar, ilerleme ve
modernleşmeyi kendi gelenek ve tarihlerine zıt
bilsin, realizm ve ilerlilik adına geçmişi yok
saysın ve tarihlerini mahvetsin, kin ve nefretle
kendi geçmişlerinden kaçınsınlar. Çünkü, geçmişe
kin ve nefretle yaklaşmak, çağdaşlığın ve yeni
düşünmenin göstergesidir!**

için bundan iyi bir yolculuk olabilir mi?! Tür-
kiye'nin mimarisinin dinî, kültürel, siyasî ve
sosyolojik açıdan bence kapalı kalmış ince
noktaları, güzel Fransızca konuşan gencin
parmağıyla aydınlanacak diye düşündüm.
Birkaç gün süren beraberliğimizde bu çer-
çevede onunla işim olmadığını anladım. Zira
onun uzun bir hikayesi vardı. İstanbul'a var-
dığımızda askerî bir geçit töreni olduğunu
gördük. "Ne oluyor?" diye sordum. O genç,
"Türk ordusu, kuruluşunun kırkinci yılını
kutluyor." dedi. "Kırkinci asır mı?" diye sor-
duğumda, gülerek "Hayır! Aklın nerede? Kir-
kinci yıl." Tekrar sordum: "Kırkinci ne?" Vur-
gulayarak dedi ki "Kırkinci yıl." Türkiye tari-
hiyle geçmişinden bu kadar habersiz olan
genç bana bilgince izahatta bulundu: "Türki-
ye, ülkesiyle, toplumuyla, üniversite, mede-
niyet, sosyal ve kültürel kurumlarıyla kırk yıl
önce kurulmuştur." Artık dayanamadım. Ye-
ni doğmuş, yeni adam olmuş, tarihi, bir in-
san ömrünün yarısı olan bir ulusa mensup
bu adamla beraber olmaya dayanamayıp
kaçtım!

Sanki bu Kostantiniyye'nin göğü, en son bü-
yük hadiseyi hatırlatıyordu. Sanki miladî
1453 yılında Fatih'in, ordusuyla Doğu Roma
İmparatorluğu'nun kalbi ve Ortaçağın en bü-
yük medeniyet merkezlerinden biri olan bu
şehrin kapılarından içeriye girişi, dünmüş
gibi... Bir taraftan bu olay, Doğu Roma'da
kültür ve uygarlığıyla güçlü Hıristiyanlığı Do-
ğu'dan söküüp Batı'ya atışı, dünmüş gibi... Bu

yılın (Bu yıl bile, Türkiye'nin eski Müslüman ordusunun fiilî kuruluş yılı değildir) Ortaçağın bitişi ve Batı için yeni bir çağın başlangıcı olarak sayılışı, sanki dünmüş gibi. İsviçre'de okumuş bay mühendis, yarın bu ülkenin üniversitelerinde profesör ve tarım bakanı olacak, aydın tabakanın elitlerinden sayılacak bu bay mühendis bilmiyor ki onun ordusu, insanlık tarihine yön verecek bir biçimde askerlik kurumunu en büyük yığıtılığıyla altı asır önce kurulmuştur. Ve yine bu ordu, Orta ve Yeni Çağ'da Batı'nın en büyük imparatorluğunu kurmuş, tüm Doğu Avrupa ve Yemen'e hükmetmiştir. Onun atalarının siyasî, kültürel, düşünsel etkinliğinin göstergesi olan mescid ve minareler hâlâ Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya ve Yunanistan'da o güçlü günleri hikaye etmekte. Fransa ve İtalyaya kadar ilerlemiş ve bu gücünü 18. yüzyılın sonu ve on dokuzuncu yüzyıl başlarına değin çok rahat bir biçimde sürdürürken Akdeniz'de en büyük deniz gücünü elinde bulundurmıştır.

Osmanlı Sultanı'nın emriyle görevlendirilmiş Batıcı Entelektüel ve subaylar, geri dönüp işe koyularak bu büyük dünya gücünü kendi içinde birbirine kırdırdılar.

Daha ne diyeyim? Bundan 1000 yıl önce Batı'nın silahlı halkınca İslam Ülkesi'ne karşı düzenlenen Haçlı Seferlerinde kullanılan ve üzerlerine savaş nağmeleri yazılmış kılıç, kalkan, miğfer ve mızraklar Avrupa'nın askerî müzelerinde sergilenmekte ve görenleri hayrete düşürmektedir. Daha ne diyeyim? Bugünkü Batı doğmadan, İslam da Doğuyu aydınlatmadan önce bu topraklar, Roma'nın yani Bizans'ın uygarlık beşiğiydi. Oysa 1000 yıldan beri bu güçlü ordu, uygarlık, bilim, iman ve kültüre sahip bu Dünya İmparator-

luğu, kartal gibi Akdeniz'de mutlak hakimiyet kurmuştur. Kısa sürede Kostantiniye'nin siyah burçlarına oturmuş, Doğu-Batı arasındaki sınırdaki, eski ve yeni uygarlıkların kesildiği noktada Doğu ve Batıyı, Birinci Dünya Savaşı'na kadar en güçlü askerî güç olarak Dünya'nın büyük bölümünü gölgesi altında tutabilmiştir. Arabı, Yunanı, Kuzey Afrika'yı ve baştan başa Doğu Avrupa'yı egemenliği altında tutmuştur. 40 yıl önce, önden Batı'nın teknik ve askerî hileleriyle, arkadan İranlı ve Arap Müslümanların hançerleriyle vurulmuş... Arap topraklarını İngilizler ondan alırken, Avrupalılar Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'yı ondan ayırmış ve böylece onu kıstırmışlardı. Osmanlı Sultanı'nın emriyle Batı'nın modern bilim ve askerî tekniğini kavramak ve Avrupa uygarlığını tanıyarak İslam İmparatorluğunu, güç ve kudretini Avrupa'nın ekonomik, siyasî, askerî ve kültürel saldırılarına karşı savunmaları amacıyla görevlendirilmiş Batıcı Entelektüel ve subaylar, geri dönüp işe koyularak bu büyük dünya gücünü kendi içinde birbirine kırdırdılar. Geniş Osmanlı İmparatorluğu, mağlup olmuş ve cezalandırılmış küçük bir ülkeye dönüştürüldü. Bütün Asya, Avrupa ve Afrika ülkelerinden elinde bir İstanbul kaldı, bir de Ankara... Daha sonra harfler latin harflerine dönüştü. Bu yeni harflerle eğitim gören yeni nesil ise inanmaya başladı ki bizim tarihimiz kırk yıl önceden başlar! Yani Birinci Dünya Savaşı'ndan itibaren..! Yani mağlub olup cezalandırıldıkları ve parçalandıkları, sonuçta zaaf ve hakarete uğradıkları vakitten... Yani ordusu tarihinde bu kadar destanlar yazmış bu millet, tarihini yenilgi anıyla başlatıyor! Ben bu işe şaştım kaldım! İstanbul Kütüphanesi'ne gittim. İstanbul ki kültür, tarih ve kitap dünyasında çok büyük

bir şöhreti var. Şevket ve güç dolu İslamî yüzyıllar boyunca bir hazine hazırlamıştır. Gördüm ki bu kütüphanenin salonu, geçmişin şevketini anlatıyor, fakat bu geniş salonun kıyısında köşesinde el yazması eserleri inceleyen birkaç oryantalist var ve Türkiye'nin halkından ise bir tek Farsça bilen meşhur merhum Ahmet Ateş'i gördüm. Diğerleri ise, onların kişiliğini, manevî ve kültürel geçmişlerini oluşturan bu hazinelere sadece bakmaktalar. Biz ise Taht-ı Cemşid'in duvarlarındaki çivi kitabelerine!

Anladım ki bu genç entelektüel mühendisi önce bu geçmişe yabancılaştırmak gerekti ki "Evet, senin tarihin, sadece kırk yıl öncesinden başlar." fikrini ona kavratılabilsinler. Şimdi sen Afrika'da yeni doğmuş, Çad, Togo, Kongo, Güney Afrika Cumhuriyeti gibi ülkelerin ömrü kadar yaşı olan bir ulus musun?! Mağlubiyetten başlayan bir tarih! Yani sen hiç yoktun, hiç olmadın! Düşünce, bilgi, dil, kitap, üniversite, uygarlık... adına şu anda sahip olduğun her şey, bizim atıyyemizdir.

Dedim ki siz Müslümansınız. Niçin Cuma yerine Avrupalılar gibi Pazar gününü hafta tatili yaptınız? Yaptığı tahlil, çok pişkinceydi: "Cuma, İslamî ve dinî bir bayram günüdür, mukaddestir. Eğer Cuma'yı tatil yapsaydılar, hepsi, eğlence, fışk ve fücra, bu kutsal günde gitmek zorunda kalırlardı. Cuma yerine Pazarı tatil yaptılar ki tüm bu eğlence, fışk, fücür ve rezaletler Hıristiyanların kutsal gününde yapılsın." Aydınlandım! Fakat zavallı ben, Avrupa ekonomisiyle olan ilişkiler nedeniyle Cuma yerine Pazar'ın hafta tatili yapıldığını, böylece İslam ve Avrupa Pazarları arasında uyum sağlandığını hayal ediyordum. Fakat bunların manevî ve dinî analizlerini öğrenince sorunun ekonomik değil, İslamî olduğunu anladım! İslam'ın bu cihad ülkesinde, Haçlı Savaşları mücahidleriyle Osmanlı cengaverlerinin bu tür eğlence ve re-

zilliklerle Hıristiyanlık'tan kurnazca intikam alışlarına bir sevindim ki bilemezsiniz! ... (Öze Dönüş, s. 144-149)

Avrupa'nın Yunan öğrencilerinin marifetiyle Yunanistan'da Atina Öğrenciler Birliği'nin konuğuydum. Onları tanımakla, entelektüel ve aydın bir grup arasında olacağım ve aziz Yunanı tam olarak tanıyacağım diye mutluydum...(s. 149) Ben, felsefe ve estetik dahilerinin, tarihe damga vurmuş tarihî veya mitolojik şahsiyetler okyanusuna dalarak bu şahsiyetleri öğrencilere istek ve şevkle sordum. Onlar ya "Bilmiyoruz." dediler. Veya "Böyle şeyler anlatılmış." türünden nefes kesen cevaplar verdiler... Gecikmeksizin, sözü, açılan modern caddelere, şehrin orta yerindeki dolaşma yeri olan park ve bulvara, Atina'nın en lüks caddesi olan Fosforyos'a, 30 katlı

Mağlubiyetten başlayan bir tarih! Yani sen hiç yoktun, hiç olmadın! Düşünce, bilgi, dil, kitap, üniversite, uygarlık... adına şu anda sahip olduğun her şey, bizim atıyyemizdir.

otellere, lüks mağazalara, şımarık kadınlara, yeni yetme gençlere, sinemalara, restorantlara ve diskolara kaydıldılar. Yani bu türden görülmeye değer her ne varsa tekmi-li birden toplanıverdi!! Bunların da, tarihlerini kırk yıl önceden başlatmış olduklarını gördüm! Yani Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrıldıkları ve Arap ülkeleri gibi Yunanlı bir Lawrence'in yardımıyla olsa gerek, bağımsızlıklarını elde ettikleri yıldan başlatıyorlar!

Sonra emperyalizmin ana toprağına gittim ve modern Avrupa şehirlerini, modernlik, uygarlık, bilim, sanayi, ilerleme ve geleceğ dönüklüğün ana vatanını gördüm; anladım ki bu felsefeler hep bizim için bedbaht ülkele-rin sözde Avrupalı olanıdır. Yani buraların

aydın taslaklarını bu şekilde kurmuşlar... Yoksa Londra ve Paris hiç de modern şehir değil, belki birer müze-şehirdirler! Her sokağın sonunda, hatta her noktasında Fransız direnişinin filan gencinin Alman nazileri eliyle toprağa düşürüldüğü somut bir biçimde görünür gibi... Hemen o duvarın üstüne o gencin adı ve nişanı, bir kitabe olarak asılmış ve hatırası sonsuzlaştırılmış... Bağ-bahçe ve gezinti yerleri, meydanlar hep onların tarihsel şahsiyetlerinin somutlaşan bir göstergesi... Hepsi yeni nesillere tanıtılmakta. Orada ilk çağdan, kovulmuş dönemlerden, eski Roma çağından hatıra kalan kiliseleri, köprüleri, harap ve viraneye dönmüş yapılar-

Hiç birini tanımadığın Einstein, Darwin, William James'in sözleriyle hiç tanımadığın dine saldırıyorsun. Oysa onlar dünyanın en dindar bilim adamlarıdır. Sen onların sözleriyle, tarihi gerıcilik, geleneği eskimişlik, taassubu cehalet, edebiyatı ise vehimler olarak damgalıyorsun.

rı vs. her şeyi gözleri gibi koruyorlar... Böylece okulda okuyan kız-erkek her çocuk, tarihini, tarihindeki şahsiyetlerini, kültür ve dinini iyice tanımış oluyor. Öte yandan mimarlık-mühendislik fakülteleri öğrencileri yol, yapı ve köprüleri... Politeknik fakültesi öğrencileri de eski ve yazma felsefî ve edebî eserleri tanımış, miras kalan tüm tarihî gözlemiş, Hıristiyanlığın tüm geçmişini öğrenmiş oluyor. Buralara bir defa getirilerek özentici yapılan, içten ve dıştan kalp ve beyinleri yıkananlar ise, bizim modernist ve içi boş neslimizdir. Batıların uzaya Apollo yolladıkları, atomu parçaladıkları bir zamanda, böyle bir ortamda, bizim burada göğüslerini şişire şişire, filozofça teoriler görüşler buyurmakta: Efendim, bu atom ve füze çağında edebiyattan, dinden, tarihten ve bu konular-

dan bahsetmek, gerçekten oldukça..... "Çağdaş bilim" artık bunları rafa kaldırmıştır... Realizm.... Ekonomizm....

Sen burada gariplikten söz ediyorsun ve üstelik Bakırcılar çarşısında! Hiç birini tanımadığın Einstein, Darwin, William James'in sözleriyle hiç tanımadığın dine saldırıyorsun. Oysa onlar dünyanın en dindar bilim adamlarıdır. Sen onların sözleriyle, tarihi gerıcilik, geleneği eskimişlik, taassubu cehalet, edebiyatı ise vehimler olarak damgalıyorsun. Oysa onlar; tarihe, insana coşkun bir kişilik kazandıran olgu; geleneğe, toplum ve kültürün somutlaştırıcısı; taassuba, insanlık ve ahlakın prensibi; edebiyata da yaşamın ruhu ve kendi uygarlıklarının iftihar kaynağı gözüyle bakar ve böyle kabul ederler. Bizim tüketici olmamız için modern bilim ve tekniği, standart kalıplar içinde sunarken, bu standart kalıpların dışında kalan her şeyi kendi kavrayışlarına bırakmaktadırlar! Böylece her şeye sahip oluşları sürdürülmekte! Onların standart dışı kavrayışları, aydın, entelektüel, toplum ve uygarlıkları için geçerliken, şartlandırıldığımız standartlar ise, Batıcı, Batı'nın tasdikçisi olan modernistlerimize ve toplumumuza özgü. Yani bizim için geçerli. Yani manevîyattan kopuk, Batılı patronlara vurgun, yerli toplumda dış sömürgecilerin yolunu açan; Batı'nın büyük sanayi kapitalizminin tüketim malları için toplumu Pazar haline getirmede mahir adamlar!

Bir yerde, bizlerden biri, "Oh ne güzel! Ne mutlu bana ki modernleştin." dediği zaman dedim ki: "Batı kapitalizmi, 'evet, yeni bir tüketici buldum' diye bıyık altından gülmektedir!" (s. 151-153)■